

Kad mor l autorit te ir sp ks

Vai ombudsmena ieviešana b s izeja no strupce a?

Sabiedr bas

Boriss Cil vi s,

«Par cilv ka ties b m vienot
Latvij » Saeimas frakcijas
deput ts

Diskusijas par ombudsmena institcijas ieviešanu Latvij s k s jau labi pasen. 1995. gad tika izveidots Valsts cilv kties bu birojs, ko sav zi var tu uzskat t par kva-ziombudsmena institciju, ta u ne jau nosaukums ir svar gs.

Manupr t, ņeit galven uzman ba j velta trim aspektiem: pirmk rt, t s ir ombudsmena institcijas pilnvaras, otrk rt, t s neatkar bas nodrošin ņana, trešk rt, aspekts, ko var tu nosaukt par mor lo varu.

Ierobežotas iesp jas

Valsts cilv kties bu biroja pilnvaras ir ierobežotas sal dzin jum ar t m ties b m, k das parasti tiek pieš irtas ombudsmeniem. Piem ram, Valsts cilv kties bu birojam nav ties bu iejaukties pašvald bu darb , un tas ir b tisks tr kums. Past v ar citi ierobežojumi. Princip p rveidojot Valsts cilv kties bu biroju par ombudsmena institciju, var tu izmantot iesp ju paplašin t biroja ties bas. Nedom ju, ka vajadz tu veidot v l vienu cilv kties bu birojam l dz gu iest di, jo funkcijas bieži vien dubl sies, t p c izeja var tu b t Valsts cilv kties bu biroja forma.

J maina politiskie tikumi

Otrk rt - neatkar ba. Paš laik ar likumu it k ir nodrošin ta Valsts cilv kties bu biroja neatkar ba, ta u ņeit b - tu j em v r divi nopietni aspekti - politiskais un finanslais. Latvij jau ir pierasts, ka t da l me a amatpersonas tiek ieceltas ar Saeimas l mumu, bet parlaments pie

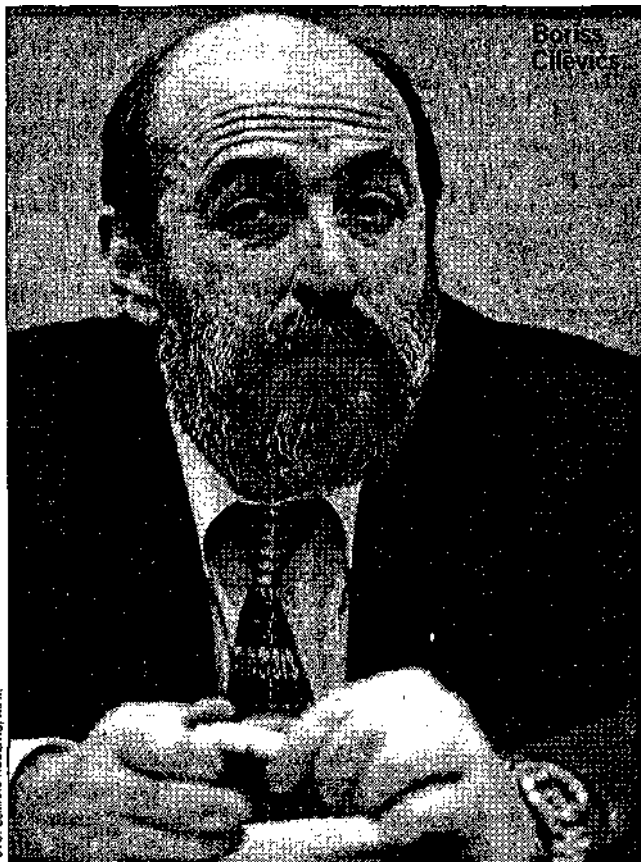

FOTO: EWARS RUDZIS, A.F.I.

mums ir oti politiz ts. B t - b notiek augst ko amatu sadale starp valdoš s koalijas partij m, un opoz cijai ir maz iesp ju šo procesu ietekm t. Nav nek du garantiju, ka partiju intereses ne ems p r svaru p r v l t ju interes m, ari v lot ombudsmenu.

Nevajadz tu aizmirst par finansi lo aspektu. Pat gad jum , ja organizatoriski, institucion li un administrat vi š institcija nav nevienam pak auta, to tom r var oti viegli ietekm t, pieš irot vai nepieš irot finansu resursus. Jau šobr d t notiek ar Valsts cilv kties bu biroju, kam pat sal dzin jum ar daudz m maz ksvar g m valsts institcij m tiek pieš irts oti maz naudas.

Diez vai šo neatkar bas probl mu var atrisin t ar k - da jauna likuma pie emšanu - te j dom par politisk darba stila mai u. Kam r Latvij valdoš s politisk s trad cijas netiks main tas, ombudsmena institcijas izveidošana neb s efekt va.

pieciem gadiem es tikos ar bijušo Zviedrijas ombudsmenu, un toreiz mans pirmais jaut - jums bija: «K var pan kt rekomend ciju izpild ņanu, ja nav nek du stenošanas meh nismu?» Un vi š man izskaidroja, ka gad jum , kad k ds ier dnis atsak s stenot ombudsmena ieteikumu un ombudsmens par to inform sabiedr bu, š cilv ka karjerai ir beigas.

God gi sakot, es neredzu Latvij nevienu cilv ku, kam b tu tik augsta mor l autorit te. Ir oti b tiski, lai ombudsmens b tu autorit te visai sabiedr bai. M su sabiedr bas saš elt bas d Latvij b s r k rt gi gr ti atrast visai sabiedr bai kop gu autorit ti.

Darba netr ks

Veidojot ombudsmena institciju, vajadz tu paplašin t nozaru loku, kur iesp jama ombudsmena iejaukšanās. Piem ram, Valsts cilv kties bu birojs nevar iejaukties, ja lieta atrodas ties s . Ombudsmenam b tu j -

budsmenam b tu j sniedz pal dz ba lietu sagatavošan starptautiskaj m organiz cij m, piem ram, Eiropas Cilv kties bu tiesai vai Apvienoto N ciju Organiz cijas Cilv kties bu komitejai. Šobr d daudziem iedz vot jiem tr kst inform cijas par š du iesp ju. Advok tiem, kuri ir zinoši nacion l s likumdošanas jaut jumos, bieži vien tr kst iema u starptautiskaj tiesu praks un zin ņanu par starptautiskaj m cilv kties bu konvencij m.

Tr kst gatav bas dal ties ar varu

Manupr t, valsts iest des nav gatavas efekt vai sadarb - bai ar ombudsmenu. Es pat teiktu - t s nav gatavas dal ties ar varu. Neviena iest de negrib, lai k dam b tu likum gas ties bas iejaukties to darb . Likumam ir j b t t - dam, kas ne autu valsts iest d m viegli izvair ties no sadarb bas ar ombudsmenu, no pien kumu pild ņanas, kuru uzlikšana ir ombudsmena kompetenc . Samierin ņan s ar to, ka valst past v institcija, kurai at auts ierobežot varas iest žu darb u, aizst vot iedz vot jus, pras s laiku. Sabiedr bas interes s amatpersonu suverenit te ir j ierobežo. Parasti probl mas rodas br d , kad amatpersona vai institcija p r k pj pat likum noteiktos ierobežojumus. Ir b tiski, lai b tu kontroles meh nismi, ar kuru pal dz bu var tu sabalans t pretrunas starp ier d u pilnvar m un iedz - vot ju ties b m. Gad s, ka cilv ks atn k pie Saeimas deput ta ar s dz bu, jo ir izmantojis visas norm lam Latvijas iedz vot jam pieejam s metodes, bet nekur nav var jis rast risin jum u. Manupr t, ombudsmena institcija ir t institcija, kas var tu rast izeju no š da strupce a pat tajos gad jumos, kad visi form lie meh nismi ir izm in ti, bet cilv ks pal dz bu t ar nesa em. Diemž l pagaid m š di gad jumi nav returns.

M su sabiedr bas saš elt bas

d Latvij b s gr ti atrast visai sabiedr bai kop gu autorit ti.

Mor lu autorit ti atrast b s gr ti

Cit s valst s, piem ram, Skandin vij , ombudsmeniem nav pieš irta liela fiziska vara. Nav nek du speci lu policijas vien bu, kas var tu piespiest k du pild t ombudsmena ieteikumus. Parasti ombudsmena amat tiek iev l ti cilv ki, kuriem ir tik liela mor l autorit te, ka nevienam pat pr t nen k, ka ombudsmena ieteikumiem var - tu nepak auties. Š institcija ir efekt va, jo neizmanto nedz policijas, nedz tiesu varas, nedz dministrat v s metodes. Ta u sabiedr b ir piem emts, ka šim cilv kam, kam ir tik liela mor l autorit te, nedr kst nepak auties. Pirms

sniedz pal dz ba iedz vot - jiem lietu sagatavošan . Tiesas stadij ombudsmena birojam b tu j dod ties bas iecelt advok tu vai juridisko konsultantu, kas pal dz tu cilv kam tiesas proces . Diemž l daudziem tiesu aizst v ba šobr d nav pieejama - gan materi lu, gan citu apsv rumu d . Galvenais, uz ko vajadz tu koncentr ties ombudsmeniem, ir pal dz - bas sniegšana iedz vot jiem konkr tos gad jumos. Š pal dz ba var b t oti daž da. Var darboties t , k šobr d rkojas Cilv kties bu birojs - m in t samierin t liet iesaist t s puses, sazin ties ar attiec go amatpersonu, pras t, lai ier d i sniegtu liec - bas par liet as b t bu. Om-